

Reactie PensioenLab op internetconsultatie pensioenen

Het PensioenLab is een initiatief van CNV Jongeren, FNV Jong en MHP-jongeren en geeft gevraagd en ongevraagd advies aan de pensioenwereld. Namens het PensioenLab willen wij graag reageren op de consultatie betreffende de Wet invoering reële ambitieovereenkomst.

Het PensioenLab heeft in eerdere adviezen¹ aan de pensioensector randvoorwaarden geschetst voor een goed en houdbaar pensioenstelsel. Het is duidelijk dat het huidige voorstel voor een nieuw pensioenstelsel op een aantal punten niet of onvoldoende aan deze randvoorwaarden tegemoetkomt. Met name ontbreekt naar ons idee een langetermijnvisie.

Hieronder lichten we onze bevindingen toe, en doen we aanbevelingen voor een pensioenstelsel dat wel houdbaar is ingericht. Daarbij willen we de discussie over de verdeling van de huidige tekorten gescheiden houden van de discussie over de overgang naar een nieuw stelsel. Het nieuwe stelsel mag niet verzwakt worden omdat er kortetermijnmaatregelen worden genomen om tekorten te verwerken.

Het pensioenstelsel van de toekomst is een combicontract met degressieve opbouw en openstelling voor alle werkenden, waarin op een generationeel eerlijke manier wordt ingevaren op basis van transparante en moderne communicatie.

De belangrijkste tekortkomingen van het huidige voorstel

- 1. Het invaren wordt niet op een generationeel eerlijke manier uitgevoerd**
Het CPB heeft berekend dat er voor generationeel eerlijk invaren een bepaalde minimum dekkinggraad vereist is, die voor de meeste fondsen ver boven de huidige dekkinggraad ligt. In het wetsvoorstel wordt op bladzijde 41 expliciet erkend dat de kortingen die vereist zijn voor eerlijk invaren de animo voor invaren kunnen bedreigen. Om die reden wordt er geen minimum dekkinggraad ingesteld. Daarnaast wordt meermaals aangegeven dat de pensioenen niet wijzigen bij de overgang naar een nieuw stelsel. Vanwege de evidente dekkingstekorten na invaren kan dit slechts betekenen dat de rekening wordt doorgeschoven naar toekomstige generaties. Deze benadering schendt het vertrouwen in een evenwichtige belangenbehartiging en benadeelt de jongere

---

¹ Zie hiervoor www.pensioenlab.nl

generaties, die volgens (onder meer) het CPB toch al kunnen rekenen op een veel lager pensioen (Koninklijk actuaireel genootschap, 2013). Dit is een onacceptabele overdracht van een generatie die op pensioengebied relatief slecht af is, naar één van de meest welvarende generaties uit de Nederlandse geschiedenis. Behalve met deze ethische overwegingen moet rekening worden gehouden met het feit dat er een discontinuïteitsrisico in het stelsel wordt gecreëerd. Het gevaar bestaat dat de jongere generaties de handdoek in de ring zullen gooien. Dit is uiteindelijk in niemands belang en zal grote schade toebrengen aan het vertrouwen in de verantwoordelijke instituties.

2. De schadelijke effecten van de doorsneesystematiek worden niet aangepakt

De doorsneesystematiek was ooit het kenmerk van een goed stelsel, maar dat is niet langer het geval. Inmiddels heeft deze systematiek zelfs dusdanig schadelijke effecten op de arbeidsmarkt, ZZP-ers en de verdeling tussen generaties dat de houdbaarheid van stelsel erdoor wordt bedreigd. Dat geldt zelfs als er een robuust FTK wordt geïntroduceerd. De overgang naar een nieuw FTK moet daarom samengaan met het aanpakken van deze weeffout in het systeem. Voor beide is namelijk mogelijk een vorm van invaren vereist, en dat is een proces dat bij een stelselherziening maar één keer kan worden uitgevoerd. Het is in het grootste belang van de Nederlandse economie en het maatschappelijk draagvlak dat de doorsneeopbouw wordt vervangen door een degressieve opbouw, zodat elke premiebetaler waar voor zijn geld krijgt bij elke premiebetaling. Op deze manier kan er eenvoudig een algemene pensioenplicht worden ingesteld die erin voorziet dat elke persoon die een inkomen genereert op een fatsoenlijke manier pensioen kan opbouwen, zonder economische leeftijds- of beroepsdiscriminatie.

3. De beleggingsspagaat blijft in stand

Een pensioenfonds heeft twee doelen: het bieden van een garantie en het bieden van indexatie. Voor een garantie dient een fonds risico te mijden, terwijl het voor indexatie juist risico dient te nemen. Omdat het fonds slechts één beleggingsbeleid kan voeren leidt deze beleggingsspagaat tot conflicten tussen verschillende belanghebbenden, te weten de ouderen (die aanspraak maken op garanties) en de jongeren (die vanwege de lange termijn meer belang hebben bij indexatie). Deze beleggingsspagaat veroorzaakt een groot deel van de huidige problemen, maar het huidige voorstel biedt er geen alternatief voor. Het nominale contract zet namelijk het meeste potentieel tot indexatie overboord, terwijl het reële contract elke vorm van garantie uitsluit. Dit terwijl elk relevant onderzoek aantoonde dat mensen garanties waardevol vinden, maar verliezen veel onwenselijker vinden dan winsten positief worden ervaren (Kahneman & Tversky, 1979). Het PensioenLab heeft aangegeven dat het bieden van een

garantie een vereiste is om de verplichtstelling in stand te houden, omdat het niet uit te leggen is dat mensen een dag per week werken voor hun pensioen zonder dat hier een harde belofte tegenover staat. Toch staat het buiten kijf dat er enige vorm van beleggingsrisico dient te worden genomen voor een goed pensioen. Het verenigen van deze twee doelen in één pensioenregeling vereist dat de nominale garantie apart wordt geplaatst van de risicovolle beleggingen; alleen zo kan worden voorzien in een harde nominale garantie in euro's. De risicovolle beleggingen komen dan in een 'indexatiepot' waarvoor expliciet een deel van de premie wordt ingelegd; voor jongeren meer dan voor ouderen. Dit zorgt voor herstel van het vertrouwen, leidt tot een eenduidig beleid voor de beide onderdelen en opent de deur naar enige keuzevrijheid, aangezien de verhouding van de inleg in de twee potten kan worden gevarieerd. Bijkomend voordeel van dit contract is dat de hoeveelheid harde rechten en daarmee de gedane belofte lager wordt, terwijl het verwachte pensioen ongeveer gelijk blijft. De kans op teleurstelling zoals in het verleden neemt daarmee af, zonder dat de illusie van een gegarandeerd reëel pensioen wordt gecreëerd zoals in het voorgestelde "reële contract".

4. **Het systeem wordt veel te complex**

69% van de Nederlandse bevolking is 'volledig pensioenonbewust' (Wijzer in geldzaken, 2012). Dit betekent dat deze mensen niet weten hoeveel pensioen ze kunnen verwachten. Het pensioenbewustzijn is van grote invloed op het vertrouwen in de pensioensector. Evenals het pensioenbewustzijn is het vertrouwen in de pensioensector bijzonder laag, en het daalt al jaren (Ombudsman Pensioenen, 2013; Marketresponse, 2013). Het huidige voorstel is dusdanig complex dat zelfs pensioenprofessionals nauwelijks kunnen bevroeden wat er met de uitkering gaat gebeuren. Met al zijn complexiteit zal dit wetsvoorstel zeker geen bijdrage leveren aan de ontwikkeling van het pensioenbewustzijn en het herstellen van vertrouwen in de sector. Ter illustratie: het begrip dekkingsgraad is inmiddels een bekend fenomeen, maar het zal straks al zijn waarde verliezen. Het is niet uit te leggen dat een fonds met een dekkingsgraad van 90% er wellicht beter voorstaat dan een ander fonds met een dekkingsgraad van 110%, omdat die dekkingsgraad een reële variant betreft. Pensioencommunicatie is nu al zeer lastig. Dat wordt alleen maar erger als er niet één duidelijk objectief beoordelingskader komt voor de gezondheid van een fonds. Het gebruik van verschillende subjectieve maatstaven zal het vertrouwen nog verder doen afbrokkelen, met name bij jongere generaties.

5. De communicatie schiet ernstig tekort

Het PensioenLab zet niet alleen vraagtekens bij de grotere complexiteit van het stelsel, maar ook bij de kunde van de sector om over deze nieuwe ontwikkelingen te communiceren. De pensioencommunicatie van de sector bleef al in gebreke, waardoor de overheid in 2006 een aantal vaste communicatieuitingen verplicht heeft moeten stellen. Naar schatting geeft de sector aan deze verplichte communicatie zo'n € 3,2 miljard uit (Azadi, 2013). Noch de verplichte communicatie, noch de overige communicatie van pensioenfondsen hebben tot dusver geresulteerd in een toename van het pensioenbewustzijn (Wijzer in geldzaken, 2012). Het PensioenLab stelt vast dat de pensioensector en de overheid nog geen manier hebben gevonden om op een juiste wijze met deelnemers te communiceren. Gezien het feit dat stap 1 (communiceer met de deelnemer over zijn pensioen) nog niet goed kan worden uitgevoerd, denken wij dat stap 2 (een wijziging van het stelsel) echt een brug te ver is. Het PensioenLab adviseert om meer gebruik te maken van moderne communicatiemiddelen en pakkende metaforen, om zo te komen tot een effectieve pensioencommunicatie en het dichterbij de mensen te brengen.

6. Een integrale langetermijnvisie ontbreekt volledig

Het is volledig onduidelijk waar het nieuwe stelsel naartoe gaat. Dit wordt veroorzaakt door de verschillende trajecten die binnen de tweede pijler zijn ingezet om het pensioenstelsel houdbaar te maken. Denk daarbij onder meer aan de Wet versterking pensioenfondsbesturen, de inperking van het Witteveenkader en het nieuwe FTK. Wij moeten helaas constateren dat het nieuwe FTK de complexiteit in de pensioensector vergroot. Verder hadden wij graag een integraal plan gezien waar overige wetswijzigingen in worden meegenomen. Ook zouden naar ons idee de eerste en derde pijler moeten worden betrokken bij een toekomstschets van het volledige Nederlands pensioensysteem. Hierbij doet het PensioenLab een verzoek aan de Minister om de Nederlandse bevolking een stip aan de horizon te verschaffen. Wij willen graag weten met welk pensioenstelsel de starters van 2050 te maken zullen krijgen.

Namens het PensioenLab,

Jeroen Dejalle

Jens van Egmond

Het PensioenLab is een initiatief van CNV Jongeren, FNV Jong en MHP-jongeren, maar staat open voor iedereen. De adviezen zijn geschreven op persoonlijke titel van de deelnemers van het PensioenLab, en komen daarom niet per definitie overeen met de standpunten van de betrokken partijen.

Bibliografie

- Azadi, N. (2013): *Pension Information And Communication, A Cost-benefit Analysis*. Tilburg: Tilburg University.
- Kahneman, D., & Tversky, A. (1979): Prospect Theory: An Analysis of Decision under Risk. *Econometrica*, 263-291.
- Koninklijk actuariel genootschap (2013, juni 7): Uitzending Eenvandaag.
- Marketresponse (2013): *Herstel van vertrouwen; koerwijziging is nodig*. Leusden: Marketresponse.
- Ombudsman Pensioenen (2013): *Jaarverslag 2011-2012*. Den Haag: Ombudsman.
- Wijzer in geldzaken (2012): *Onderzoek 'Meer grip op pensioen'*. Den Haag: Wijzer in geldzaken.